

התאגדות ושביטה

זכותו הטבעית ביותר של האדם, מיד אחרי הזכות לפעול בשביל עצמו, היא הזכות לשלב את מאמציו עם אלה של בני מינו ולפעול בשיתוף עמם. זכות ההתאגדות נראית לי אפוא כזכות שמעצם טבעה אינה ניתנת להפרה, כמעט כמו הזכות לחירות אישית. שום מחוקק אינו יכול לערער עליה בלי לקעקע את יסודות החברה.

(אלקסיס דה טוקוויל**, מצוטט בתוך: רות בן ישראל, דיני עבודה ג, עמ' 827 הערה 3)

מהו כוחה של התאגדות? לאיזה מטרת חיוביות התאגדות יכולה להוביל? לאור זכרי התוספות יום טוב, אילו תוצאות שליליות יכולות להיות להתאגדות? (עיינו גם במקור 2 בדף ההרחבות)

מה נחשבת התאספות "שאינה לשם שמיים" לפי פירוש התוספות יום טוב למשנה? האם זה אומר שמטרת ההתאספות הייתה שלילית? מדוע זכות ההתאגדות אינה ניתנת להפרה לפי זה טוקוויל? מה הקשר בינה לבין חירות? (עיינו גם במקור 1 בדף ההרחבות)

בדוננו בפן האישי, הרי שהקריאה לפלורליזם בארגונים שוכה את הלב. היא נותנת ביטוי מרבי לשאיפותיו ולרצונותיו של הפרט, ומגדילה את מרחב הבחירה שלו (...). לעומת זאת, לגיוון בארגונים יש מחיר חברתי. ריבוי ארגונים עלול לפגוע באינטרס הפרטי לקיום ההתאגדות. הקיבוציות נועדה לרפא את הנחיתות המיקוחית של העובד הבודד, כשבין יעילות ההגנה הקיבוצית (הקבוצתית) לבין מספר החברים בארגון קימת זיקת גומלין. תחרות בלתי מבוקרת בין ארגוני עובדים מביאה לפיצול כוח המיקוח של העובדים בין מספר רב של ארגונים. פיצול זה עלול לפגוע ביעילות ההגנה הקיבוצית על הפרט, או להביא לקיטוב בתנאי ההעסקה בין סוגי עובדים, במובן זה שיהווה הזקקים תחת החלשים.

(אליעזר גולדברג***, בג"ץ עמית, בתוך: דיני עבודה ג, עמ' 891)

מה יאפשר לעובד הפרטי יותר רווחה וחירות – זה שכובלים אותו להתאגדות גדולה, או זה שמאפשרים לו לדאוג לעצמו?

האם הכוח הרב שהריכוזיות נותנת בידי ההסתדרות הוא "משחית" או "מקדם"? האם ניתן להפריד בין השניים? כיצד? (עיינו במקור 4 בדף ההרחבות)

הופש התארגנות כפי שהוכר במשפט העמים כמעט ולא קיים בישראל. העובדים בישראל לא רק שלא יכולים להתארגן במפעל לפי רצונם, הם גם אינם יכולים למנוע ייצוגם ע"י ההסתדרות הכללית והם אינם יכולים להימנע מקיום התנאים שקבעה עבורם ההסתדרות הכללית (...). מכיוון שאחת מהמטרות של הופש התארגנות היא להגן על דעה של פרט, הופש התארגנות של פרט ייפגע אם יוטל עליו לחץ להצטרף לארגון בניגוד לדעתו (...). כפי שכתב לורד אקטון: "כוח משחית וכוח מוחלט משחית לחלוטין". פרשיות ההסתדרות (...). אינן ייחודיות לישראל דווקא, אלא אופיינית לארגוני העובדים בכל העולם. אוטוקרטיה, התבצרות ושחיתות בקרב ראשי ארגוני עובדים נפוצים בכל העולם.

(עו"ד זאב פרבר, רפורמה ביחסי העבודה הקיבוציים)

מה הבעיה בצורת ההתאגדות במדינת ישראל לפי פרבר? מדוע צורה זו בעייתית לדעתו?

מהם הטיעונים שמעלה השופט גולדברג בעד המבנה הריכוזי של ההתאגדות? (לטיעונים נוספים עיינו במקור 3 בדף ההרחבות)

* אליעזר גולדברג (ישראל, 1931-) הוא משפטן ישראלי, יו"ר הוועדה המייעצת למינוי בכירים בשירות המדינה. כיהן כשופט בית המשפט העליון בשנים 1984-1998 וכמבקר המדינה בשנים 1998-2005. שימש גם כנציב תלונות הציבור על השופטים בישראל.

* אלקסיס-שארל-אנרי קלרל דה טוקוויל (צרפת, 1805-1859) היה הוגה דעות והיסטוריון צרפתי.

* רבי גרשון שאול יום-טוב ליפמן הלוי הלר ולרשטיין (נולד בגרמניה ב-1579, נפטר בפולין ב-1654) היה מגדולי חכמי אשכנז ופולין ומגדולי פרשני המשנה, בעל פירוש "תוספת יום טוב" על המשנה אשר על שמו הוא מכונה.

הרעיון לאסור את השבתה בחוק הוא לא חדש. עוד בימי ממלכת מצרים והאימפריה הרומית, משטרים ניסו לחייב פועלים להמשיך ולעבוד. עד המאה ה-19, הם לרוב הצליחו בכך. המהפכה התעשייתית הולידה גם את איגודי העובדים המודרניים ואת השביתות הגדולות. מעובדי מכרות הזהב בדרום אפריקה ועד לילדים מוכרי עיתונים, שביתות זרעו אימה וחרדה בקרב מעסיקים וממשלות ואלו חברו יחד כדי לבלום אותן ולשבור את גב העובדים. יחד עם זאת, היכן שאיגודי העובדים נותרו זקופים, הם הצליחו לקצור הישגים היסטוריים של ממש. אלמלא תנועת העבודה שפרחה לפני כ-150 שנה בערים בבריטניה, הקפיטליזם חסר הגבולות היה מעביד ומשעבד אותנו ללא מגבלה לאורך שעות היממה, במהלך כל ימי השבוע ואפילו בימי ילדותנו.

(עמ' 198, זכות השביתה שומרת על העובדים בישראל, גלובס 12.8.19)

מבין? מה כוחה של השביתה לפי עמיר פרץ? מדוע היא חשובה, בפרספקטיבה היסטורית? (לשאלת הרלוונטיות: עמ' 6 בדף ההרחבות)

מבין? האם מותר לשבות על פי הרב ישראל? באילו תנאים? (עמ' 5 בדף ההרחבות)

· האם השביתה היא מעשה כוחני או לגיטימי בעיניכם? איזה "נזק" מצדיק שביתה לדעתכם? למען איזו מטרה לגיטימי לשבות? (עמ' 7 בדף ההרחבות)

· האם כל גוף יכול לשבות במחאה על מצבו, גם אם הוא גוף חיוני ואין לו תחליף? (עמ' 7 בדף ההרחבות)

הצעת החוק מבקשת למחוק או לעקר מתוכן את שאריות הסולידריות החברתית שהיא הרציונל הבסיסי שבהתארגנות עובדים. אחד בשביל כולם, כולם בשביל אחד – זו המהות של התארגנות עובדים (...). מזה יותר צודק משביתה כזו, שביתה שלא מתכוננת דרך החור של הגרוש שככים אלא יכולה להרחיק ראות אל עבר תלוש המשכורת של עובדי הקבלן? שביתה שמצליחה לראות את העיקרון, ולא רק את המטרה האישית? במדינה כה מופרטת, רוויית פערים וניכור בין קבוצות חברתיות, הצעד הזה הוא השלמת מדיניות ה"הפרד ומשול" של הממשלה בציבור העובדים. לא נפגעת? אין לך זכות לשבות. גם אם הצעד שברצונך למנוע ישפיע על השכן שלך, הילד שלך, עליך במקום העבודה הבא שלך, או על החברה שאתה/ה היא/ה בה.

(תמר זנדברג****, הצעת חוק חדשה מאיימת לסרס את העבודה המאורגנת בישראל כליל, אתר "שיחה מקומית", 17.11.14)

מבין? באילו תחומים רוצה סמוטריץ' לצמצם את זכות השביתה? מדוע? מדוע לדעת זנדברג השביתה נצרכת זווקא במקומות שאינם נוגעים ליחסים עם המעביד באופן ישיר?

במה שונה תפיסתם של סמוטריץ' וזנדברג לגבי מושג השביתה? כיצד כל אחד מהם מתייחס אל כוחה של השביתה? מה היא מבטאת לדעתם?

* הרב שאול ישראלי (נולד בבלארוס ב-1909, נפטר בישראל ב-1995) היה מן הרבנים הבולטים של הציונות הדתית. שימש רב, דיין בבית הדין הרבני הגדול, חבר במועצת הרבנות הראשית, ראש ישיבת מרכז הרב ונשיא מכון ארץ חמדה.

* עמיר פרץ (נולד במרוקו ב-1952) הוא יו"ר מפלגת העבודה וחבר הכנסת מטעמה. בעבר, שימש סגן ראש הממשלה, שר הביטחון, שר להגנת הסביבה, יושב ראש ההסתדרות החדשה וראש המועצה המקומית שדרות.

* תמר זנדברג (ישראל, 1976-) היא חברת כנסת מטעם מפלגת מרצ בסיעת המחנה הדמוקרטי. כיהנה גם כיו"ר מרצ בשנים 2018-2019.

* בצלאל יואל סמוטריץ' (ישראל, 1980-) הוא שר התחבורה, יושב ראש מפלגת האיחוד הלאומי וחבר הכנסת מטעמה. מכהן כחבר הכנסת מטעם המפלגה מהכנסת העשרים.